

Víctor Català, l'autora més revolucionària

La professora Margarida Casacuberta revela l'artista que es va amagar rere una màscara per combatre els prejudicis a 'Víctor Català, l'escriptora emmascarada', un assaig que actualitza els estudis sobre l'autora de 'Solitud' quan fa 150 anys del seu naixement

◆◆◆◆◆ Valèria Gaillard

“**J**esús! No sé pas què hi veuen en mi. Soc un pobre aficionat: res més”; “Tot el que he fet ha estat per intuïció, perquè m'ha sortit així”. Amb aquesta humilitat sorneguera responia Caterina Albert (1869-1966) a les preguntes de l'aleshores jove escriptor Baltasar Porcel, i ho feia des del llit estant, a la seva casa de l'Escala, en una entrevista feta el 1965 i que, més que desvelar qui s'amagava rere la màscara de Víctor Català, la feia més palesa. Porcel va confessar el seu estupor davant d'una entrevista aparentment fallida que deixava entreveure una escriptora que no tenia res a veure amb la imatge que s'havia anat forjant amb els anys i que arribava fins a Gabriel Ferrater, que la descrivia –basant-se en l'entrevista– com una “pobra dona que repapiejava i no era capaç de dir res”. ¿Qui era de debò aquesta autora que s'escapava rere uns tòpics que ella mateixa alimentava?

La doctora en filologia catalana per la UAB i professora de la UdG

Margarida Casacuberta, especialista de Santiago Rusiñol i directora de la Càtedra Víctor Català, es va trobar per casualitat immersa en la seva obra quan, arran de la mort de l'investigador Jordi Castellanos, li van encarregar la part del Modernisme de la *Història de la literatura catalana*, d'Enciclopèdia Catalana, el 2015: “M'hi vaig submergir completament per saber l'estat de la qüestió i endreçar el material que s'havia anat generant, i quan et poses dins del món de Víctor Català t'hi quedés absolutament enganxada”.

L'assaig que ara presenta, *Víctor Català, l'escriptora emmascarada* (L'Avenç, 2019), s'alimenta i amplia aquest treball inicial amb la voluntat de fer una aproximació històrica i sociològica de la seva obra. Es basa en les últimes investigacions al voltant de l'escriptora de l'Escala, com ara els epistolaris editats per la doctorand Irene Muñoz Pairet amb intel·lectuals que van ser fonamentals per a ella, com ara Fèlix Clos, el seu representant literari, o Lluís Via, editor de *Solitud*, o amb l'editor i poeta Francesc Matheu.

VÍCTOR CATALÀ, L'ESCRITORA EMMASCARADA
MARGARIDA CASACUBERTA
L'AVENÇ
222 PÀG. / 17,50 €

Una de les primeres màscares que es posa Caterina Albert és la del pseudònim. Va ser arran de l'escàndol que va provocar el seu relat premiat als Jocs Florals d'Olot, *La infanticida*, el 1898, en un ambient que Casacuberta descriu com “tradicionalista, carlista i conservador”. Amb tot, la jove Albert s'hi va presentar per “les garanties que suposava tenir Matheu en el jurat”. Aquesta primera topada posa en evidència no només un problema de gènere –i, com a escriptora, Caterina Albert va mantenir el pseudònim perquè no l'encasellessin en la literatura femenina–, sinó que encara hi havia un xoc més profund: es valorava la seva obra des de la perspectiva de la moral, problema amb el qual es van trobar altres escriptors modernistes. Casacuberta ressegueix la recepció inicial de la seva obra, que va irrompre gairebé de manera subversiva en un moment en què es conreava sobretot el realisme i el costumisme. A part, a nivell polític i social, la Lliga Regionalista està fent esforços per institucionalitzar la cultura catalana, la qual cosa també condiciona la mane-

a
llegim

46-47

- Entrevista a Anna Pacheco, autora de 'Listas, guapas, limpias'
- Una nova recuperació d'Éric Vuillard

48-49

- Arriba el segon volum de 'La presonera', de Marcel Proust
- 'Bon dia, mitjanit', una bona novel·la de Jean Rhys

ra com s'analitza la seva obra. "Ella ve d'una tradició republicana federal, i el Modernisme i la seva recepció queden absolutament mediatitzats per aquest fet, perquè ets dels uns o dels altres, i aquí també s'hi troba Rusiñol".

Mostrar el cantó fosc

En el seu estira-i-arronsa amb el "mestre" Joan Maragall –amb qui va mantenir una correspondència fluïda i es van dedicar poemes–, es perfila la divergència del punt de vista a l'hora d'abordar l'acte creatiu: "Maragall fa una crítica dels *Drames rurals* al *Diari de Barcelona* i li retreu que ofereix una visió tremendista i esbiaixada de la realitat, perquè ell parteix de la base que hi ha una harmonia còsmica i en realitat es contraposen dues visions del poeta: el poeta *àliga*, que veu la totalitat, i el poeta *mar*, que sacseja les ànimes", raona l'estudiosa.

Una altra de les característiques de Víctor Català és que, lluny de la màscara de senyora Albert, terratinent, que també va conrear assídu-

L'ASSAGISTA SOSTÉ LA TESI QUE CATALÀ VA DESENVOLUPAR UNA "OBRA D'ART TOTAL"

ament, Caterina Albert era una dona curiosa, molt llegida, que seguia l'actualitat literària tant catalana com internacional amb un interès especial per autors com Ibsen, Maeterlinck, sense oblidar els russos. Des del seu pis de Barcelona estava al dia del que es feia en teatre i òpera. A més, gràcies a la seva situació econòmica folgada no va haver de fer concessions com a artista. "Tenia molt clara la seva perspectiva estètica de voler mostrar el cantó fosc, aspira a construir el macrocosmos i mostrar les bestioletes del senyor situades enmig d'una immensitat que es caracteritza per la violència, les relacions de poder i el mal". L'assagista conclou: "El que està fent en realitat és simbolisme a un pas de l'expressionisme".

Furgant encara més en el conjunt de la seva obra, Casacuberta ha arribat a una altra conclusió que rebat la imatge d'"aficionada" que la mateixa Català dona: "La seva obra apareix com un mosaic al centre del qual hi ha aquesta dona que ho tenia tot controlat, que comença a escriure a través de gèneres breus, però per a qui la poesia és fonamental, així com el teatre a través dels monòlegs, les narracions breus, la novel·la... I tot té un marc, que és el Modernisme en el sentit de *Modernism*".

Després de fer aquest llibre, que s'adreça a un públic ampli que vulgui conèixer tot el recorregut literari de Víctor Català, Mita Casacuberta no té dubte que els dos grans autors de la literatura catalana del segle XX són dones: Víctor Català i Mercè Rodoreda. "Com a pionera, Català va ser una autora revolucionària, que escriu per exemple *Una cambra pròpia* molt abans que Virginia Woolf". I afegeix: "Van intentar tallar-la per tots costats, però va continuar escrivint i es va mantenir fidel a si mateixa amb aquesta màscara que no es treia".

Tot un món literari encara per descobrir, entre poemes i relats

◆◆◆◆ V.G.

L'obra de Víctor Català encara guarda moltes sorpreses. Després que l'any passat se'n restaurés l'obra gràfica i les pintures, ara s'està treballant en els manuscrits i l'arxiu epistolar al Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya, a Vallldoreix, una tasca que s'està fent gràcies a una subvenció del departament de Cultura de la Generalitat. Està previst que la restauració s'enllesteixi al desembre. Després, l'arxiu es traslladarà al museu de l'Alfolí de la Sal, a l'Escala, on a l'estiu van inaugurar la Sala i l'Arxiu Víctor Català.

La professora Irene Muñoz Pairet porta gairebé vint anys treballant en la biografia intel·lectual i vital de l'escriptora empordanesa, un treball que presentarà com a tesi doctoral el juny vinent a la UdG, dirigida per Margarida Casacuberta. Paral·lelament, prepara l'edició de *Mosaïc*, el quart volum que publicarà Club Editor el 2021. "El llibre va sortir el 1946 amb la Llibreria Dalmau, i va ser el primer en català després de la guerra, però només va publicar la primera part, mentre que *Vibracions* i *Encunys* van quedar inèdites", explica Muñoz. "Els textos estan dedicats a personalitats que la van impressionar, i n'hi ha de tota mena, com ara Carmen Tórtola València, Enric Prat de la Riba, Joaquim Ruyra, Eusebi Güell o Frederic Rahola".

De cara a la primavera Muñoz traurà amb la *Col·lecció Josep Pla* de la Diputació de Girona un altre volum de textos esparso entre poemes, cartes i articles apareguts a la premsa. La segona part inclourà

nou conferències, quatre d'elles inèdites, com ara una que va donar el 1915 per inaugurar l'Ateneu d'Art i Cultura de l'Escala o una altra sobre Narcís Oller (1935). "És interessant veure com era una enamorada de la seva vila i també que ajudava la gent jove. En una conferència que va fer el 1920 a la Biblioteca Popular defensa la igualtat entre home i dona, però no era feminista ni es va implicar per la causa; tampoc li agradava formar part de capelles literàries".

Una viatgera

Pel que fa a la biografia, Muñoz, que també prepara l'epistolari amb Narcís Oller (1902-1929) que publicarà l'Abadia de Montserrat (no hi ha data), ha pogut ensumar una escriptora d'esperit obert i a la que li agradava viatjar. Va visitar França, Itàlia, la República Txeca i Tunísia al costat d'un matrimoni amic de la família format per Miquel Sitjà, que era metge a Verges, i la seva dona. També ha pogut veure els programes dels espectacles de teatre i òpera a què assistia quan s'estava a Barcelona. Tenia un pis al número 250 del carrer València que compartia amb el seu germà, advocat, i just al davant hi vivia la seva germana Amèlia, que estava casada però que, com l'escriptora, no va tenir fills. Segons la biògrafa, la germana és un "personatge clau en la seva trajectòria". Si bé s'ha par-

lat en alguna ocasió que Català va tenir un afer amorós, Muñoz no s'hi vol pronunciar: "No m'interessa tant la vida personal i, a més, no he tingut accés a les cartes personals, que la família vol preservar". Mentre acaba d'enllestir la seva biografia, Muñoz diu: "S'ha difós una imatge d'ella que no té res a veure amb la realitat. Una imatge esbiaixada que crea pel fet de ser dona i no voler ser criticada, però re-re la imatge d'aficionada hi ha algú amb una gran ambició literària".

Poesia inèdita

Després de presentar l'any passat *Llibre blanc*, l'únic poemari que Català va publicar el 1905 al mateix temps que *Solitud*, Enric Casasses treballa ara en un nou poemari que va quedar inèdit i que és el primer recull que va fer el 1901: *El cant dels mesos*.

Casasses acompanyarà els catorze poemes del llibre amb unes il·lustracions en què està treballant actualment. "Són dotze poemes: un per cada mes, més un per obrir i un altre per tancar. No és el típic poemari, sinó que és original i bo. El mes de juliol és el que li agrada menys, i el gener dels que més", comenta el poeta. Està previst que el poemari surti publicat el 2020 a Edicions Vitel·la, com l'anterior.

AJUNTAMENT DE VERGES

A DALT, VÍCTOR CATALÀ EN UNA IMATGE CEDIDA PER L'ALFOLÍ DE LA SAL. A BAIX, L'INTERIOR DE CAN PUNTON, A VERGES

La casa a Verges, pendent de restaurar

A Verges hi ha Can Punton, la casa on va néixer el diputat Lluís Albert i Paradedà (1843-1890), pare de Víctor Català. En aquest edifici de quatre plantes, situat al nucli medieval, l'escriptora hi va passar la infància. Quan va morir, la família la va deixar en herència a l'Ajuntament amb la condició que s'hi fessin activitats per al poble. La planta baixa s'ha habilitat per fer un petit centre de visitants, però la resta encara està per restaurar. "És una casa gran i maca, però per reformar-la cal molta inversió", explica Ignasi Sabaté, l'alcalde. Després de converses amb els exconsellers de Cultura Santi Vila i Lluís Puig, els projectes (s'hi volia fer una biblioteca i una sala de teatre) no han avançat per falta de pressupost. De moment es fan visites de grups reduïts.

